

Марія Євгенівна БИЧКОВСЬКА,
аспірантка Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
Bychkovska.m@gmail.com

УДК 347.772(510)

ПРАВОВА ОХОРОНА НЕЗАРЕЄСТРОВАНИХ ДИЗАЙНІВ У СФЕРІ МОДИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Сучасний вклад Китайської Народної Республіки (КНР) у сферу індустрії моди та її місце у світовій економіці змусив по-новому поглянути на проблеми недосконалості правового забезпечення прав творців об'єктів інтелектуальної власності в цій країні. Визначено особливості охорони прав інтелектуальної власності на незареєстровані дизайни у сфері індустрії моди відповідно до законодавства КНР. Проаналізовано етапи становлення, розвитку та сучасного стану нормативного забезпечення охорони прав інтелектуальної власності на незареєстровані дизайни індустрії моди. Охарактеризовано вплив СОТ та Угоди ТРІПС на зміни законодавства КНР у сфері інтелектуальної власності. Визначено, що єдиним можливим способом незареєстрованої охорони інтелектуальної власності в КНР є авторське право, зокрема сформульовано та досліджено визначення твору, особливості критеріїв, встановлених законодавством КНР, необхідних для охорони дизайну авторським правом. Розглянуто унікальні аспекти, які зумовлюють надзвичайну складність у застосуванні норм чинного законодавства про авторське право в КНР. Так як в однію з найбільших проблем сучасної моди є розповсюдження контрафактної продукції, то в статті окреслено причини виготовлення та розповсюдження такої продукції саме в КНР. Також розглянуто можливість охорони модних дизайнів патентом на промисловий зразок як альтернативної форми охорони прав інтелектуальної власності,

яка може застосовуватися до дизайнів у сфері індустрії моди в Китаї. Окреслено існуючі в країні недоліки процесу розгляду заявки на реєстрацію промислового зразка. Особливу увагу приділено з'ясуванню та визначенню чинників проблеми ефективного використання прав інтелектуальної власності, які існують на практиці в КНР. Наголошено на тому, що для подальшої реформи законодавства КНР у сфері охорони інтелектуальної власності необхідна не лише правова модифікація чинних нормативно-правових актів, а й розвиток правової свідомості громадян та подолання корупції. Таким чином, на основі проведеного дослідження запропоновано шляхи вдосконалення законодавства КНР у цій сфері.

Ключові слова: авторське право, автор, твір, незареєстрований дизайн, контрафакт, промисловий зразок.

На сьогодні Китайську Народну Республіку (КНР) можна охарактеризувати як країну, яка здійснює досить амбівалентний вплив на світ моди. Такий висновок слід зробити виходячи з того, що, як правило, продукти, які були виготовлені в Китаї, пов'язані з підробками. Одним з основних факторів такого категоричного ставлення до речей із надписом на бирці «*Made in China*», стала відсутність достатнього рівня правової охорони дизайнів індустрії моди, незважаючи на об'єктивну потребу в цьому. Однак за наявності такого стану речей Китай залишається країною, яка приваблює багато провідних будинків моди для перенесення власного виробництва на територію республіки. Передумовами для цього стали, по-перше, низький рівень заробітної плати населенню за працю порівняно з іншими країнами, по-друге, високий рівень працездатності. Нині Китай має всі шанси обігнати передові країни світу в цій сфері завдяки швидкому розвитку системи виробництва модної продукції високої якості, але, на жаль, це не стосується сфери правового регулюванні даної галузі. Індустрія моди в КНР за прогнозами може стати до 2020 року другим за величиною модним ринком світу. Також слід очікувати, що продажі складуть понад 182 млрд євро, що в три рази перевершує нинішній рівень [1].

Тим не менш, Китай залишається лідером у незаконному виробництві модних виробів. Внаслідок цього експертами було зроблено висновок про те, що 87 % контрафактної продукції, яка перетинає американський кордон, було виготовлено саме на території КНР, а вартість замовлень, які Китай щорічно отримує на виготовлення такої продукції, може досягати 25 млрд доларів [2].

Мета статті — здійснення комплексного аналізу теоретичних і практичних проблем охорони незареєстрованих дизайнів у сфері індустрії моди відповідно до законодавства КНР.

Для досягнення мети дослідження необхідно, перш за все, наголосити на тому, що ще до того, як КНР визнала важливе значення охорони прав інтелектуальної власності для забезпечення інвестиційний розвитку та позитивного впливу на ринкову економіку країни, протя-

гом багатьох років ця країна відмовлялася від ідеї охорони результатів інтелектуальної діяльності людини взагалі.

У період феодального устрою законодавство Китаю не містило норм права інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність як сфера правового регулювання була суто західною концепцією, яка була впроваджена в Китаї у ХХ ст. під тиском західних країн. Однією з причин, чому в КНР ідея створення системи охорони прав інтелектуальної власності довгі часи була залишена поза увагою, стала багатовікова культура країни. Так, у Китаї завжди існувало кілька релігій: конфуціанство, даосизм і буддизм, які мали великий вплив на закони країни. Протягом багатьох століть, особливо в часи феодального строю, конфуціанство перебувало на піку своєї популярності. Основний наголос цього релігійного вчення зроблено на важливій ролі колективної власності, а не на забезпеченні індивідуальної власності кожної особи, що покладено в основу охорони прав інтелектуальної власності. Конфуціанство закликала людей зневажати торгівлю, а також тих, хто працював лише заради чистого прибутку [3, с. 29].

Таким чином, ідея забезпечення індивідуальності автора як основоположний принцип права інтелектуальної власності можна вважати таким, що суперечить вченням конфуціанства. Через ці культурні виклики Китай багато років відмовлявся від ідеї створення системи правового забезпечення охорони прав інтелектуальної власності. Після закінчення феодального періоду Китай став комуністичною республікою, натхненною прикладом її сусідньої держави — Радянським Союзом. У країнах з комуністичним режимом не існувало такого поняття, як «приватна власність», вся нерухомість належала до державної власності. Домінуюча ідеологія сформувалася навколо принципу «рівності», який було зафіксовано в законі, а не «індивідуальності» [4, с. 254]. Отже, можна зробити висновок, що не лише культурні відмінності країни, але й безпосередньо чинне на той час законодавство КНР пригальмували процес розробки відповідного законодавства щодо охорони прав інтелектуальної власності.

Усе змінилося, коли КНР вирішила стати членом Світової Організації Торгівлі (СОТ). При реалізації Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) СОТ змусила багато країн-членів дотримуватися основних принципів охорони прав інтелектуальної власності шляхом приведення своїх внутрішніх законів в відповідність до Угоди ТРІПС.

Так, у преамбулі Угоди зазначається, що всі країни-члени повинні визнати, що права інтелектуальної власності є приватними правами [5].

Як член СОТ Китай був змушений виконати всі вимоги організації, і саме з цієї причини в 2001 році було переглянуте законодавство про авторське право КНР. Але незважаючи на те, що у країні було проведено гармонізацію законодавства у сфері інтелектуальної власності відповідно до основних положень Угоди ТРІПС, воно досить не виходить за рамки мінімальних стандартів, закріплених в Угоді. Внаслі-

док цього модні дизайнери Китаю не можуть дозволити собі необхідно бажаний рівень охорони авторських прав [6, с. 380]. Наприклад, до списку творів, яким може бути надана охорона авторським правом, ст. 3 Закону КНР «Про авторське право» [7] не включено дизайни одягу або інші твори, які не було зазначено в Угоді ТРІПС.

Відповідно до чинного законодавства, твір визначається як плід інтелектуального творіння, оригінальності в літературній, художній або науковій сфері, оскільки його може бути відтворено в матеріальній формі. Зокрема у ст. 3 Закону про авторське право надається перелік творів, яким може надаватись охорона авторським правом до творів авторського права належать:

- 1) письмові роботи;
- 2) усні роботи;
- 3) музичні, драматичні, хореографічні та акробатичні твори;
- 4) твори образотворчого мистецтва та архітектури;
- 5) фотографічні роботи;
- 6) кінематографічні твори та твори, створені за способом, аналогічним кінематографії;
- 7) графічні роботи, такі як креслення для проектування та розробки продукції, карти та ескізи, а також модельні роботи;
- 8) комп'ютерне програмне забезпечення (комп'ютерні програми та пов'язані з ними файли); і
- 9) інші роботи, передбачені законами та адміністративними правилами [8].

Треба відзначити, що такий список є невичерпним, тобто, все, що стосується категорії «інших творів», передбачає будь-які припущення, до яких й можна віднести модні дизайни.

У свою чергу, твір має відповідати чотирьом основним вимогам для того, щоб отримати охорону авторським правом за законодавством Китаю:

- 1) бути представлений у вигляді літературної, художньої або наукової праці;
- 2) бути вираженням певної ідеї;
- 3) бути оригінальним;
- 4) мати матеріальну форму вираження [8].

Так, по-перше, твір повинен бути представлений у вигляді літературної, художньої або наукової праці. Цей критерій було встановлено для того, щоб розмежувати охорону, надану авторським правом для задоволення естетичних потреб, від охорони утилітарних предметів патентним правом.

По-друге, твір повинен бути вираженням певної ідеї. Однак, через те, що іноді важко провести лінію між ідеєю та виразом, в Китаї існують цікаві випадки, коли судді класифікують щось як ідею кожного разу, коли вони вважають, що це не слід охороняти, і навпаки, називати це виразом, коли вони вважають, що це слід охороняти [9].

По-третє, твір має бути оригінальним. Законодавство Китаю не надає визначення критерію оригінальності, також серед науковців та

практиків не було досягнуто консенсусу щодо трактування цього поняття. Деякі вважають, що оригінальність твору полягає в креативності автора, що є протилежним висновком порівняно з визначенням оригінальності у праві ЄС. Інші визначають оригінальність, як персональну роботу автора [9].

Четвертим критерієм охорони є вимога про те, що твір повинен мати матеріальну форму вираження, оскільки без матеріальної форми вираження складно уявити докази наявності авторського права взагалі.

Чинне законодавство передбачає термін охорони авторських прав протягом усього життя автора та 50 років після його смерті [7]. Як ми можемо спостерігати, цей термін охорони є коротшим, ніж у країнах ЄС, де авторські права охороняються також протягом всього життя автора, але ще й 70 років після його смерті. Як і в інших країнах світу, охорона авторських прав у Китаї надається автоматично. Однак, незважаючи на те, що охорона авторських прав надається з моменту створення твору без необхідності реєстрації авторських прав на твір, у Китаї існує усталена практика щодо реєстрації таких прав.

Так, авторам зазвичай надаються рекомендації щодо бажаної реєстрації авторських прав через те, що це допоможе в майбутньому усунути з процесу реалізації таких прав значні ускладнення [10]. У рамках наведеного можна стверджувати, що для отримання в Китаї дизайнам моди більш впевненого рівня охорони краще зареєструвати наявність авторських прав на нього. Інакше копіювання оригінального продукту неминуче, про що свідчить велика кількість підроблених товарів з цієї країни.

Ще одна форма охорони прав інтелектуальної власності, яка може застосовуватися до дизайнів індустрії моди в Китаї, — це реєстрація промислового зразка [11].

Термін «промисловий зразок», за законодавством КНР, передбачає «будь-який новий дизайн форми, малюнка або їх комбінації, а також поєднання кольору та форми або малюнка виробу, що створює естетичне відчуття і є придатним для промислового використання» [11].

На відміну від ЄС, в Китаї не існує можливості охорони незареєстрованих промислових зразків, усі дизайни повинні бути зареєстровані та права на них повинні посвідчуватись відповідним патентом. Строк охорони триває протягом 10 років з дати подання заявки [11]. Необхідно зазначити, що для того, щоб бути патентоспроможним, промисловий зразок повинен мати абсолютну новизну, тобто його не повинно бути представлено публіці в будь-якій точці світу до дати подачі заявки на отримання патенту [11]. Це означає, що, наприклад, на дизайн, який було опубліковано і який вже охоронено, як незареєстрований промисловий зразок у ЄС, неможливо отримати патент у Китаї, оскільки він вже був доступний для загального використання [12]. Також промисловий зразок повинен бути достатньо відмінним від інших дизайнів та бути придатним для промислового використання [11].

Треба зауважити, що сам процес розгляду заявки на реєстрацію промислового зразка в Китаї є досить важким, оскільки патентне відомство порівнюватиме новий промисловий зразок не тільки з уже існуючими дизайнами, зареєстрованими в Китаї, але й з іншими, які було зареєстровано за кордоном. Цей процес займає приблизно один рік [12], який не завжди може відповідати життєвому циклу модних виробів, для деяких з яких один рік відповідає тривалості їх ринкового життя.

Таким чином, враховуючи усе вищезгадане, можна зробити висновок про те, що законодавство КНР не передбачає іншого виду незареєстрованої охорони прав інтелектуальної власності на дизайни індустрії моди, ніж авторське право. Даний факт ускладнює процес отримання охорони прав для дизайнерів, які не мають достатньо матеріальних ресурсів та часу на здійснення відповідної реєстрації.

Не менш важливий аспект при розгляді питання щодо правової охорони дизайнів індустрії моди в Китаї полягає в тому, що на практиці існують великі проблеми щодо можливості ефективного використання прав інтелектуальної власності.

Вважається, що ця проблема виникла внаслідок того, що рівень правової свідомості громадян щодо охорони прав інтелектуальної власності є досить низьким.

Так, традиційна конфуціанська ідеологія все ще має дуже сильний вплив на китайське суспільство. Автори часто віддають перевагу розповсюдженню своїх робіт публічно, без наголошення на тому, що вони мають авторські права на результати своєї інтелектуальної діяльності. Конфуціанство робить наголос на тому, що «людина передає, а не створює», через таке ставлення до інтелектуальної творчості в багатьох авторів взагалі відсутнє поняття «оригінальності» твору, адже вони не вважають свої твори результати власної інтелектуальної діяльності. Відповідно китайська інституція законів у сфері охорони авторських прав зараз перебуває на етапі «добровільного використання». У результаті Китаю необхідно вирватися з культурних обмежень щодо охорони прав інтелектуальної власності та примирити китайську культуру із західною ідеєю захисту авторських прав [4, с. 265].

Також деякі положення чинного законодавства Китаю про авторське право мають дуже невизначений та неясний характер, що на практиці може призвести до прийняття судами країни суперечливих рішень. Так, Китай належить до країн, які приймають континентальну традицію природного права, суть якої полягає у вірі в людський розум і яка встановлює, що люди мають здатність приймати детальні й конкретні закони. Тим часом для того, щоб мати справу з потенційними прогалинами в законі, законодавство КНР у сфері авторського права містить декілька «всеосяжних» положень, які, здається, суперечать загальним принципам природного права. Ці положення включають положення «інших робіт» у ст. 3 Закону про авторське право, загальне положення «інших прав» у ст. 10, а також положення «інших порушень» у ст. 46. Ці положення надають місцевим судам і суддям широ-

кий простір для трактування приписів законодавства і таким чином створюють сприятливі умови для суперечливих рішень [13, с. 231].

Суди в Китаї поділяються на загальні суди, суди середнього рівня, вищі суди і Верховний Суд. Суд, до якого подано первинний позов, визначається як суд першої інстанції, а апеляційний суд — як суд другої інстанції. Судова система КНР є подібною до тієї, що існує у Сполучених Штатах Америки. У великих столичних районах суд середнього рівня буде визначатись як суд першої інстанції для багатьох справ у сфері інтелектуальної власності. Суди таких великих міст, як Пекін, Шанхай і Гуанчжоу, мають юрисдикцію у більшості справ у сфері інтелектуальної власності в країні. Завдяки цим спеціалізованим повноваженням прийнято вважати, що певний рівень охорони прав інтелектуальної власності існує в основному тільки у великих столичних районах. Через це, для великих компаній вирішальним фактором є визначення регіону розміщення виробництва. Місце виробництва, як таке, стає дуже важливим питанням під час судового розгляду претензій щодо інтелектуальної власності в Китаї.

Крім того, зазначається, що істотні проблеми під час використання прав виникають через відсутність координації між різними адміністраціями країни. Однією з основних причин того, що виробництво підроблених товарів стало звичайною практикою в Китаї, може бути наслідком того, що місцеві органи влади побоюються, що через їхні зусилля щодо підтримки охорони прав інтелектуальної власності може збільшити рівень безробіття серед населення, оскільки багато людей працюють у секторі виробництва такої продукції. Звичайно, це може послабити місцеву економіку в майбутньому [13, с. 231].

Отже, можна зробити висновок про те, що правова реформа та поступове зростання ринку збуту модної продукції призвели до значного збільшення розуміння важливості охорони прав інтелектуальної власності в Китаї. Тим не менш, порівняно з ЄС, де вже було створено ефективну систему незареєстрованої охорони прав інтелектуальної власності на дизайни у сфері індустрії моди, чинне законодавство в сфері інтелектуальної власності КНР все ще розглядає авторське право як єдиний можливий спосіб охорони дизайнів без необхідності реєстрації. Як уже було зазначено раніше, здебільшого автори реєструють свої авторські права на твір для усунення проблем під час реалізації незареєстрованих прав на практиці.

Китайський ринок моди є одним з найбільших і швидкозростаючих у світі, але збереження існуючої правової системи охорони дизайнів у країні може призвести до втрати ним значних поточних інвестицій. Дуже важливим кроком вперед для забезпечення ефективної охорони незареєстрованих прав на дизайни може стати перегляд чинної в країні правої системи. Так, не лише наявність низької правової свідомості громадян щодо охорони прав інтелектуальної власності, а й проблеми із ефективною реалізацією прав авторів на практиці викликають значні труднощі. Модифікації потребує не лише законодавство КНР про авторське право, але й необхідним є вдосконалення правової

свідомості у громадян Китаю, боротьба із корупцією в країні, забезпечення між різними адміністраціями країни, подолання безробіття та встановлення гідної оплати праці для населення.

Для досягнення відчутних результатів у боротьбі проти контрафактної продукції, виготовленої на території КНР, необхідна наявність чітко розроблених комплексних заходів. Так, наприклад, повинна бути проведена доробка законодавчого регулювання цього питання на державному рівні. Також за рахунок співробітництва між правоохоронними та митними органами держави можливий розвиток правового, інформаційного та технічного фундаменту для єдиного регулювання цієї сфери. Однак для досягнення успіху в цій справі потрібен не тільки співробітництво між певними державними органами КНР, але й участь самих авторів творів та правовласників. Шляхом взаємодії всіх цих суб'єктів між собою можливо досягти позитивний результат у боротьбі з потоком контрафактної продукції з КНР.

Оскільки індустрія моди займає дуже важливу роль у економіці країни, а її надійне правове забезпечення є необхідним для залучення значних інвестицій в країну, необхідними є комплексний аналіз поточних проблем у сфері регулювання індустрії моди.

Список використаних джерел

1. Zhang E. Fashion-Hungry Chinese Market Expected to Triple by 2020 [10:58, 22 July 2011]. *CNBC LLC*. URL : <https://goo.gl/3M2BiU>.
2. Turnage M. A Mind-Blowing Number Of Counterfeit Goods Come From China [Jun. 25, 2013, 10:28]. *Insider Inc*. URL : <https://goo.gl/HbWCo5>.
3. William P. A. To Steal a Book Is an Elegant Offense: Intellectual Property Law in Chinese Civilization (Studies in East Asian Law, Harvard University). Stanford University Press, 1997. 236 p.
4. Qu D., Li Y. Challenges for the Enforcement against Copyright Violations in China under the TRIPS Agreement. *Frontiers of Law in China*. 2012. Vol. 7. Pp. 244–268.
5. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (as amended on December 6, 2005). *World Trade Organization*. URL : <https://goo.gl/XdGKaH>.
6. Mackey A. Made in America: A comparative analysis of copyright law protection for fashion design in Asia and the United States. *American University Business Law Review*. 2012. Vol. 1, Issue 2. Pp. 368–396.
7. Copyright Law of the People's Republic of China 2001 (as amended on February 26, 2010). *WIPO — World Intellectual Property Organization* URL : <https://goo.gl/pVQUX6>.
8. Implementing Regulations of the Copyright Law of the People's Republic of China 24.05.1991. *WIPO — World Intellectual Property Organization* URL : <https://goo.gl/x6NRxX>.
9. Yufeng L. Copyright Reform in China. *Intellectual Property Journal*. 2010. № 22. Pp. 203–221.
10. Copyright Protection in China. A Guide for European SMEs. China IPR SME Helpdesk 2012. *European Commission*. URL : <https://goo.gl/6H17PJ>.
11. Patent Law of the People's Republic of China (as amended on December 27, 2008). *WIPO — World Intellectual Property Organization* URL : <https://goo.gl/fSAFux>.

12. Guide to IPR Protection in China for the Fashion and Design Industry. China IPR SME Helpdesk 2014. *European Commission*. URL : <https://goo.gl/XMmYSk>.
13. *Cahan A.* China's Protection of Famous and Well-Known Marks: The Impact of China's Latest Law Reform on Infringement and Remedies. *Cardozo Journal of International and Comparative Law*. 2004. Vol. 12, Number 1. Pp. 219–249.

Надійшла до редакції 01.12.2018

Bychkovska, M. Ye. Protection for the Unregistered Fashion Designs According to the Legislation of the People`s Republic of China

The current contribution of the People's Republic of China (PRC) to the industry of fashion and its place in the global economy has caused a new look at the problems of imperfect legal protection of the intellectual property rights in the republic. This article is devoted to the comprehensive study of the protection of unregistered protection for fashion designs in accordance with the legislation of the PRC. The stages of formation, development and modern state of normative protection of intellectual property rights on unregistered fashion designs are analyzed. The impact of the WTO and the TRIPS Agreement on changes in the legislation of the PRC in the area of intellectual property is described. It is determined that the only possible way of unregistered protection of intellectual property in the PRC is copyright. In particular, the definition of the work and measures necessary in order to obtain protection by copyright under the legislation of China protection are determined and analyzed. Unique aspects which play predetermined role of the extreme complexity in application of the norms of the current legislation on copyright in the PRC are considered. Since one of the biggest problems of the modern fashion industry is distribution of counterfeit products, this article outlines the reasons for the manufacture and distribution of such products in the PRC. In addition, patents for industrial design as an alternative form of intellectual property rights protection that can be applied to fashion designs in China are considered. The existing problems in the registration procedure of an industrial design are outlined. Particular attention is paid to the clarification and definition of the factors that cause problems in the effective enforcement of intellectual property rights in the PRC. It is emphasized that in order to provide further reform of the PRC legislation in the field of intellectual property protection, not only legal modification of the current legal acts is necessary, but also the development of legal consciousness of citizens and overcoming corruption. Thus, ways to improve current legislation in this area in PRC are proposed on the basis of this study.

Keywords: *copyright, author, work, unregistered design, counterfeit, industrial sample.*

